

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Februar 1976

*Lær af fortiden – Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

Nr. 200-35. årgang

Ryslinge Øvelseshus

Øvelseshuset i Ryslinge på Fyn hører til landets ældste forsamlingshuse (1871). Den røde murstensbygning havde tag af spåner og målte 25 × 13 alen. Nu kunne skytterne øve sig også i vinterhalvåret under langt bedre forhold, end skolestuer og tærskeloer havde kunnet byde på. Øvelseshuset blev også benyttet til foredrag, koncerter og dilettant. Dette hus er forlængst forsvundet (se endvidere side 5).

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**

oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

**Kasserer, sekretær og
annonceekspedition:**

Fru Inger Hansen, Gassehaven 56, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 083 142.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4 (2. sal t. v.),
1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.

Ledere: Arkivarerne P. K. Hofmansen og Annalise
Alstrøm, tlf. (01) ØBRO 95 64. (Træffes på arkivet
tirsdag og onsdag kl. 14–16 el. efter aftale).

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Rosenvængets
Sideallé 8, 2100 København Ø, tlf. (01) ØBRO 30 og
(01) ØBRO 50 00.

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Chr. R. Christensen, (R)
Badstrup, 5484 Uggerslev, tlf. (09) 85 11 49.

Næstformand: Gårdejer Eimer Petersen, Kikhavn, 3390
Hundested, tlf. (03) 33 71 49.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6533 Øster Lindet,
tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal,
9850 Hirtshals, tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17. Formand for bladudvalget.

Hofjægermester Cederfeld de Simonsen, Erholm,
5560 Arup, tlf. (09) 43 10 91 (helst kl. 9–10).

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Harald Poulsen, Aspegård, 3752 Østerlars,
tlf. (03) 99 80 30, – sommer (03) 99 52 11.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden, Høllund,
7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Erik Strange, Øverup, 4800 Nykøbing F.,
tlf. (03) 83 92 12. Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Jens P. Petersen, Farendløse, 4100 Ringsted,
tlf. (03) 64 00 24.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

(De tre førstnævnte udgør landsbestyrelsens forretnings-
udvalg.

Hvor er de store mænd i dansk politik?

I engelsk politik har man et begreb, der kaldes en »Grand old man«. Den store gamle mand. Manden, der i kraft af sin storhed, og af den på det givne tidspunkt værende situation har skabt sig en position ud over det almindelige. En sådan mand har vi i Churchill, der mere end nogen anden stod som symbolet ikke alene på et parti, men også på selve England.

Herhjemme har vi vel ikke haft helt så stærke personligheder, men ser vi på dette århundredes mænd, må man dog indrømme, at der alligevel har været nogle stykker. Jeg tænker på venstre-mændene J. C. Christensen, Klaus Berntsen og Niels Neergaard, der hver for sig har indskrevet sit navn i historien. Derimod må man erkende at senere forsøg på at stable andre op i samme format er endt i den rene fiasko. En høvding skabes nu ikke blot, fordi man har brug for ham.

Socialdemokratiet havde det held at have en Th. Stauning. Han ragede virkelig op. Men senere har det været svært at finde en virkelig afløser for ham. Ikke fordi man har manglet gode emner, men fordi Socialdemokratiet havde den skæbne at flere af dets bedste mænd i efterkrigsårene døde i en alt for tidlig alder. Man behøver blot at mindes Hedtoft og H. C. Hansen.

De konservative havde Emil Riper og senere Vilhelm Fibiger, der i hvert fald aldersmæssigt klarede sig igennem, men som måske ikke helt nåede højden. Omvendt var der jo ingen tvivl om, at John Christmas Møller havde formatet. Han blev jo blot ikke den gamle mand. Så havde de radikale jo derimod det held, at Bertel Dahlgaard og Jørgen Jørgensen klarede det lange løb.

Ser man på alt dette, kommer man til den opfattelse at det var lettere at blive en stormand i politik før end nu. Kravene til det politiske livs førerskikkelser er så enormt, at en meget stor part af dem falder for tidligt fra. De segner under det pres, de er ude for både på den ene og den anden måde, og det er næppe for meget sagt, at politik er det blodigste håndværk i vort land.

Når det er så svært at blive en virkelig stor mand i dansk politik i øjeblikket – og ikke blot en politisk døgnflue – hænger det utvivlsomt sammen med, at kravene til politikerne er steget voldsomt. Tidligere tiders problemer var enkle, og hvor man før kunne klare sig med at rejse rundt og lade sig hylle ved nogle folkemøder, må man nu tidligt og silde stå til regnskab for en pågående radio og fjernsyn. Og store mænd skal nu mange gange helst ses på en vis afstand.

Men er fejlen ikke, at vi mange gange kræver for meget af de folk, der stiller deres tid og deres kræfter til det offentlige livs tjeneste enten på tinge eller i kommunerne.

Og kritikken er vel mange gange medvirkende til, at den afholder mange af de bedste til at holde sig derfra.

C. R. C.

I forbifarten

Når man daglig sidder på arkiver og biblioteker og arbejder med gamle skrivelser og dokumenter, strejfer man ofte begivenheder, som måske ikke angår det arbejde, man er i gang med, men som alligevel af en eller anden grund fanger én ind.

En sådan begivenhed er historien om PETER SIMONSEN OG HANS FANTASTISKE VILD-FART, der et kort øjeblik gjorde denne fattige mands navn kendt viden om.

Peter Simonsen blev født 20/8 1796 i Hammelev sogn ved Haderslev som søn af lejehusfolkene Niels Simonsen og hustru Dorthe Hansdatter i Ladegård. Da hans liv fra starten syntes at hænge i en såre tynd tråd, blev han, straks han havde set dagens lys, døbt af sin fostermoder; men Peter beholdt livet og kunne den 18. september indsignes i Hammelev kirke.

Han var næstældste søn af en børneflok, og som småkårsbarn kom han vel, som skik og brug var, tidligt ud at tjene, og som tjenestekarl henlevede han hele sit liv.

I 1826 tjente han i Løjt Kirkeby, der ligger få kilometer nord for Åbenrå, og fremover blev dette sogn Peter Simonsens hjemsgn. Den 11. november 1826 blev han gift i Løjt kirke med tjenestepige Kiersten Nielsdatter, der boede til leje i Løjt Skovby. Hu stammede ellers fra de barske vesterhavsegne, var født på Holmsland som datter af Niels Madsen og hustru Maren Nielsdatter i Kloster og blev døbt i Nysogn kirke 12/8 1781.

Nogen større forandring blev ægteskabet nok ikke for de to. De fortsatte livet som tjenestefolk på forskellige gårde. Børn fik de ikke. Kiersten var, som det ses, 45 år, da de blev gift. I 1835 tjente de begge hos amtsfuldmægtig Nis Hansen Hohlmann i Løjt Kirkeby, og 1845 hos Carl Georg Holm på Barsmark. 17/1 1849 døde Kiersten, og Peter Simonsen, der nu var 53 år, fortsatte sit slidsomme liv som tjenestekarl.

10 år senere, 1859 indtraf da den begivenhed, som bragte ham omtale i næsten alle landets aviser.

Han var da i tjeneste hos en gårdmand på Barsø, en lille ø i Genner bugt godt et par kilometer fra kysten, men hørende med til Løjt sogns område.

Man havde så vel fået julen overstået, men gårdfolkene, som Peter Simonsen tjente hos, nærrede nogen bekymring for en slægtning, som boede inde på fastlandet, grundet sygdom, og den 20. januar om morgenen besluttede man sig til at sende Peter i en lille jolle de to kilometer over til Løjt, så han kunne forhøre, hvordan det gik.

Vejret var efter årstiden nogenlunde og temperaturen var + 2 grader.

Peter Simonsen kom da også godt over til Løjt, og efter at have aflagt sit besøg og udført sit ærinde var han henad middagstid klar til at ro tilbage til Barsø.

Det var imidlertid blevet lidt tåget, så man var lidt betænkelig ved at sende ham af sted; men Peter nærrede ingen bekymringer. Han roede rask af sted, selv om tågen blev tættere, og nåede efter en tid land; men til sin store forundring befandt han sig, hvor han var startet. Tågen var nu tæt, men Peter roede ufortrødent af sted igen, og kom atter tilbage til Løjt. Nu insisterede man på, at han skulle blive til næste dag, eller til tågen lettede. Men Peter Simonsen lod sig ikke overtale. Han holdt sig til, at alle gode gange er 3, så 3. gang skulle det nok lykkes ham at finde hjem til Barsø, og igen lukkede tågen sig om den lille jolle.

Det blev en drøj tur, men hen under aften nåede han land uden dog at kunne kende stedet. Da han henvendte sig det første sted, han fandt, fik han at vide, at han var kommet til Hellesø på Als.

Den 63 år gamle mand var nu træt og bad derfor om lov til at blive natten over; men det ville konen, han talte med, ikke høre tale om. Hun nægtede han natlogi og forsikrede, at han let kunne nå tilbage til Barsø i løbet af aftenen, hvis han selv ville.

Uden at have fået noget som helst at styrke sig på siden morgenen, vendte Peter tilbage til sin jolle og roede igen fra land, men efter at have roet nogen tid blev han så overmandet af træthed, at han lagde årerne ind, gav sig gud i vold og lod båden drive for vind og vove. Hele den lange mørke vinternat drev han omkring uden at ane, hvor han kom hen. Da det endelig dagedes kunne han se land, men samtidig fik han øje på en jagt i nærheden. Den kontaktede han og fik nu at vide, at han befandt sig under Ærø (ca. et halvt hundrede km fra sin hjemegn).

Så langt hjemmefra syntes han imidlertid ikke, han kunne gå i land, så han greb påny årerne og fik herved lidt varme i kroppen igen.

Han arbejdede sig nu op under Fyn, hvor han fortsatte langs kysten til Assens (også omkring 50 km) uden mad og drikke. Her ved Assens besluttede han sig til at lægge ind; men så kom han til at tænke på, at han ingen penge havde, og i den situation vidste han ikke, hvordan han skulle forholde sig og opgav det, da det samtidig var be-

gyndt at blæse op, og han derved fik den ide, at hvis han satte sejl, som han havde i jollen, kunne han nok på den måde nå hjem til Barsø.

Igen gik det ud på de vilde vover, men det blev imidlertid ikke Barsø han nåede til, men Brandsø, en lille ø mellem Assens og Middelfart ud for Wedellsborg Hoved. Her nåede han til hen på aftenen. Forvalteren, der boede her på øen, befandt sig tilfældigvis nede ved stranden, da den lille jolle med den gamle forkomne mand gik til land, mens månen, der stod i andet kvarter, kom og gik bag de mørke jagende skyer.

Efter at have fået en kort beretning om den lange vildfart, tog forvalteren den af sult, kulde og træthed fuldstændig udmattede gamle karl med til sit hus, hvor han fik noget varmt at spise og drikke og derefter blev lagt i seng.

Den nat rejste vinden sig til storm, og den lille jolle, der lå ved strandbredden, blev kastet op på land, hvorved et par planker i båden blev knust. Stormen varede ved i 3 døgn, så først 4. dagen efter var det muligt at komme i forbindelse med fastlandet.

Da lod forvalteren, der havde plejet den gamle Barsøer på bedste måde, denne samt den ødelagte jolle sætte over til Årøsund i sin egen jagt. Herfra måtte Peter Simonsen så begive sig hjemad over land, en spadseretur på omkring 30 km, og nåede endelig efter 8 dages forløb tilbage til Barsø.

Her havde man forlængst opgivet at se ham i live. Man havde netop taget initiativ til at anmelde hans udeblivelse og sandsynlige drukning til øvrigheden.

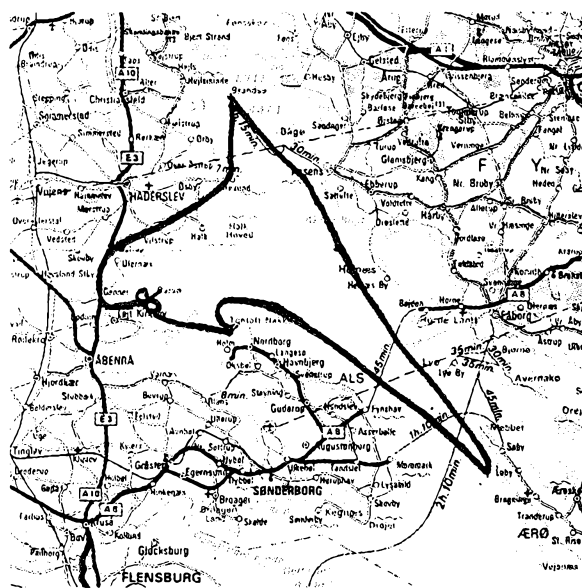
Hvordan han blev modtaget af sin husbond ved vi ikke, men vi ved, at han, trods den forfærdelige tur i vinterkulden, angaves at være rask, da han ankom til Barsø.

Året efter var Peter Simonsen tilbage på fastlandet. Da tjente han hos Nis Bertelsen Møller på Skadesgård i Løjt Kirkeby, og måske blev han her så længe, han endnu formåede at arbejde for føden.

Han endte sine dage som fattiglem i Løjt fattighus, hvor han døde 27. marts 1863 af en sygdom i underlivet.

Måske en eller anden gammel Barsø- eller Løjtboer erindrer at have hørt tale om gamle Peter Simonsens fantastiske vildfart uden hvilken hans navn aldrig ville være blevet trukket frem fra mindernes glemsel.

A. L. A.

Kortskitse, der viser ruten for Peter Simonsens dramatiske sejlads.

Mennesker, jeg mødte

Russere på Bornholm

Det ville være synd at sige, at vort land er overrendt med russiske turister. Ja, de er endda så stor en sjældenhed, at kun de færreste har mødt nogen af dem. Sidste sommer var der imidlertid sket det, at nogle hundrede unge landbrugsstuderende var kommet på krydttogt til Skandinavien formentlig som anerkendelse for et eller andet.

Skibet, de kom med, lagde blandt andet til ved Bornholm, hvor de skulle på studietur ind i landet. Man så da en flok pæne velklædte, velfriserede og velbarberede unge mennesker stige i land.

Man skulle så have nogen til at tage sig af disse unge mennesker, men det kneb med at skaffe folk, der var sprogkyndige nok til at tage sig af dette job. Man havde da mobiliseret en flok skolelærere af den allermest usympatiske type. Langskæggede, langhårede og dårligt klædte mødte de da op og skulle repræsentere Danmark, og det er ikke for meget sagt, at russerne så med en vis forundring på disse mennesker.

Russerne boede på skibet og blev kørt rundt i rutebiler på øen, og her må det erkendes, at rute-

bilchaufførerne forsøgte at danne en vis modvægt mod modtagelseskomitéen ved alle at møde velklædte og med slips, så de gav et andet indtryk af det kapitalistiske Danmark.

Russerne havde absolut ingen penge til deres rådighed, så de var ude af stand til på en varm sommerdag at købe så meget som en sodavand. Stor var glæden derfor, da de et sted blev trakteret med sodavand, og helt overvældende virkede det, da en af chaufførerne gik ind i en bank og hentede 45 kuglepenne til uddeling i bussen.

Da de ingen penge havde, kunne de naturligvis ikke gå i butikker og de sproglige vanskeligheder lagde naturligvis en dæmper på samværet med befolkningen. Der var dog visse ting, de særligt interesserede sig for. Først og fremmest var de imponerede over rutebilernes luksuøse udstyr med betræk på sæderne i modsætning til de rus-

siske træsåder. De var også imponerede over udmagningsanlæggene i de danske stalde. Sådan nogle kendte de ikke, hvorfor de studerede dem grundigt.

Mindre imponerede var de tilsyneladende af museerne, som de blev jaget rundt i.

Russerne kunne lide at se på butiksvinduerne med deres varerigelighed, men mest imponerede blev de dog, da de i Rønne så en butik med lysekroner, hvorfra lyshavet strømmede ud over dem. Så kunne de næsten ikke rive sig løs.

Godt vi har noget at imponere med, og vi skal vist ikke være bange for at vise nogle af det kapitalistiske samfunds symboler. Men mon vi alligevel ikke skulle være mere omhyggelige med udvælgelsen af de folk, der skal repræsentere Danmark?

C. R. C.

Fra arbejdsmarken

Jens Peter Petersen går som formand i Sydsjælland

Ved generalforsamlingen i Rønnede d. 16. januar kunne Slægtsgaardsforeningens lokale formand, gdr. Jens P. Petersen, Farendløse, berette om livlig virksomhed i 1975. De to møder og slægtsgårdsstævnet i august havde været besøgt af 400 interesserede, landsmødeturen var gennemført med 38 deltagere og i sommerudflugten til Skåne deltog 128. Medlemstallet var stigende og er 260. Formanden bad medlemmerne være aktive for at drage nye med i medlemskredsen og påpegede foreningens vigtige opgaver.

Regnskabet viste en balance på 21.000 kr. Formanden og gdr. Kn. Flejsborg trådte tilbage ved bestyrelsesvalget på grund af tidspres, og i deres sted valgtes gdr. Johs. Nielsen, Ejlekærsgaard, Farendløse, og gdr. Tage Nielsen, Jærgaarden, Vallø. Gdr. Aage Jensen, Hyllested, genvalgtes, og gdr. H. Hansen, Ellekildegaard, Næstelsø, nyvalgtes for ét år.

Efter generalforsamlingen talte landsformanden, gdr. Chr. R. Christensen, om slægtsgårdsarbejdet og landbrugets aktuelle situation, og amtsborgmester H. K. Brinth, Haslev, tog tilhørerne med på en interessant rejse i digtningens verden. Hans emne var: Digte i livets aldre.

Det var en interessant aften, som udløste megen tilfredshed.

Ved et senere afholdt bestyrelsesmøde valgtes gdr. Knud Rasmussen, Vestergaard, Holne Ølstrup til formand, og ejendomsmægler gdr. Jørgen Hansen, Pedersborg til næstformand for Sjælland Syd.

Vore forsamlingshuse

I fortsættelse af forrige nr.s omtale af vore gamle forsamlingshuse, bringer vi i det følgende Nationalmuseets opfordring, samt et par bemærkninger fra et par huse i Thy og Himmerland, der dokumenterer deres kulturhistoriske betydning.

Det er nu godt 100 år siden, de første forsamlingshuse og missionshuse blev bygget. De skulle give plads til alt det ny, der rørte sig i tiden: vælgermøder, religiøse møder, foredrag og gymnastik, sang, dillettant og husflid, høstfest og sølvbryllup, brugsens generalforsamling og andelsmejeriets aktionærfest.

Johannes V. Jensen karakteriserede engang forsamlingshuset og missionshuset som »templer for to vidt forskellige livsanskuelser, men åbenbart opført af samme murer«.

I tidens løb er der bygget op imod 900 missionshuse og 1600 forsamlingshuse rundt omkring i landet – og hertil kommer en række andre mødelokaler som mejerisale, husflidsskoler, afholdshjem m. m.. I dag er antallet langt lavere. Mange steder har centralskoler og sportshaller overtaget i hvert fald forsamlingshusets rolle. Det er derfor på høje tid at samle oplysninger om hele det foreningsliv og det religiøse liv, som forsamlingshuse, missionshuse og andre samlingslokaler dannede rammen om.

Nationalmuseet vil af den grund meget gerne i forbindelse med mennesker, der vil fortælle deres erindringer fra foreningslivet eller sidder inde med oplysninger om missions- og forsamlingshu-

senes historie. Museet er også meget interesseret i at låne fotografier, forhandlingsprotokoller, regnskabsbøger, dagbøger og lignende.

Søren Poulsen fortæller fra Himmerland:

»Som tidligere antydet befandt jeg mig ikke videre godt i Tabor. Næh, så var det meget sjovere i det gamle forsamlingshus.

Årene op mod første verdenskrig står for mange gamle mennesker som fredfyldte og lykkelige. I disse år blev der i mit hjemsgn om vinteren arrangeret nogle sammenskudsgilder, hvor man tillod sig den flothed at servere chokolade, hvis årsag de fik betegnelsen »chokoladeboller«. De var overmåde fornøjelige. Her samledes unge og ældre i skøn samdrægtighed og dyrkede dansen. Der rislede en forventningens fryd gennem hver fiber i kroppen på de unge knægte, når sognets to spillemænd ankom og sindigt halede fiolen af kalveskindsposen og begyndte at stemme. Men det kneb for knægtene at samle mod til at vise sig på gulvet. Med den særeste blanding af spænding og generthed nærmede de sig de kvindelige væsener. Usikkert gik det i begyndelsen med vals og hopsa. Men hvilken triumf da de kom efter at »ta den avet om«. Nu følte de sig kompetente til at være i de voksne karles lag. Og snart kastede de sig ud i mere udviklede ting: sekstur, kontrasejre, reel o. s. v. Natten svandt som en skøn drøm. Før sidste dans slog primarius til lyd på fiolen og indbød til næste bal – om 3 uger. Hvilken evighed. Så lød: »Forgangen Nat«, og så var det ud i vejret – ofte i frost og kulde, klam og svedig og uden overtøj«.

Hvis nogle af bladets læsere har lyst til at hjælpe med til dette, formidler »Slægtsgaarden« gerne kontakten.

Niels Chr. Sloth fortæller fra Thy:

»Folkene i Boddum og Ydby var meget forskellige. I Boddum var der mange grundtvigianere og kun få missionsfolk. Boddum forsamlingshus blev bygget kort efter århundredskiftet, og der var en stor forening af Kirkeligt Samfund. Langt de fleste Boddumboere var venstrefolk.

Ydby sogn var vidt forskelligt fra Boddum. Her var mange missionsfolk, der iblandt mange betydelige og ansete gårdmænd, der havde stor autoritet og var gode til at få deres folk ud til valgene, og hvad der ellers kunne være af betydning. Ydby missionshus blev bygget i 1899, og der udgik herfra et stærkt åndeligt røre. Boddum- og Ydbyfolk havde ikke meget tilfælles, det var som to forskellige samfund, men de hørte jo sammen kommunalt og i kirkelig henseende«.

»Missionshuset er fuldt af mennesker – ofte til trængsel. Der synges – mest af Brorsons stærke salmer. Så tales der. Talerne er mest præster. Det er dygtige alvorlige mænd, der forstår at få forsamlingen med. Der bliver højt til loftet. Der tales om omvendelse og at gøre det nu. I dag er nådens tid.

Efter talen synges en salme, og der synges sange i Hjemlandstøner og måske af Harbøre sangbog. Samfundets formand eller en anden fra samfundet eller en missionær tager ordet og opfordrer folk til at omvende sig. Der synges yderligere en sang eller to, og så forlader forsamlingen missionshuset«.

Tiendelader

Hvor mange steder har beboerne eller brugerne bevaret tiendeladerne ved kirkerne? Næppe mange steder. De gamle kirkesamfund skulle bruge penge og arbejdskraft. Som ved så mange andre lejligheder måtte det blive jordejerne, der skaffede midlerne. De måtte betale tiende. Vistnok oprindelig fortrinnsvis korn. Hvis man ikke betalte tiende, kunne man blive lyst i band. Adskillige steder betaltes tiende i dertil oprettede lader ved kirkerne. Måske i neg, senere i kærne og tilsidst i kontanter. Men da havde man forladt tiendeladen som modtageplads.

De middelalderlige skikke blev erindret blandt almuen. Bygningerne fik de allerfleste steder en krank skæbne, og blev revet ned. Men endnu står de enkelte steder. Måske burde lokalhistoriske mænd og kvinder søge at værne om de få tilbageværende bygninger af denne sjældne type.

Edvard Andersen.

Godt sagt!

... Hver dag gnaver den hede, giftige ånde fra stålværker, maskinfabrikker og kemisk industri løs på sandstensornamenter, kirkefacader og statuer. Måske tør man håbe, at de kvikke hjerner, der er nået så langt på teknikkens felt, at de kan dræbe en halv million mennesker og jævne en storby med jorden ved hjælp af en eneste brintbombe, også kan få tid til i en frokostpause at finde en metode, der kan frelse vore fortidsminder og sidste, svage forbindelser til kulturen, så vi i hvert fald har noget kønt at hvile øjne og sind på, indtil den store hammer falder og smadrer det hele på én gang.

Men det er måske for meget forlangt?

Hakon Mielche.

Fortidsmindeskoven Halskov Vænge

Fra museerne ved vi, at der fra såvel skolerne som fra det voksne publikum er en stadig stigende interesse for forhistorie og arkæologi.

I Halskov Vænge, en lille skov på ca. 30 ha. beliggende på Østfalster, er der i dag ved fredningsplanudvalgets indsats skabt en enestående mulighed for at se de forskellige oldtidsminder i det landskab, hvori de oprindeligt blev opbygget.

Bortset fra den kendte Frejlev Skov på Lolland, er der i dag næppe nogen skov, som med hensyn til indholdet af fortidsminder kan måle sig med Halskov Vænge. I denne lille skov findes i dag bevaret 5 stendysser fra yngre stenalder og fra bronzealderen findes 50 høje og 15 bautastene samt en 2 meter høj sten »Spejderstenen« med 2 indhuggede skåltegn.

Stendysse i Halskov Vænge.

Bautastenen er ofte rejst ved foden af en høj, og er en mindsten uden indskrift, mens skåltegnene er en art helligtegn.

For at udnytte områdets muligheder fuldt ud bl. a. i skolernes undervisning, er skoven i 1974 fredet og overtaget af staten. Oldtidsminderne, som før fredningen var skjult af skovens undervækst, er nu frilagt, og højene vil i den kommende tid blive restaureret.

Som en ramme om fortidsminderne søges nu i

de forskellige områder af skoven genskabt de bevoksningsforhold, der svarer til de forskellige tidsperioder, så man ved en vandring gennem skoven også oplever en vandring gennem tiden.

Netop i tiden fra yngre stenalder til bronzealder gennemgik landskabet omfattende ændringer, dels af klimatiske årsager, dels på grund af menneskets påvirkning. Fra den helt sluttede urskov i begyndelsen af yngre stenalder, får landskabet i bronzealderen en åben parkagtig karakter med større eller mindre afgræssede flader og spredte trægrupper. I hele perioden var landskabet i et vist omfang præget af græsning, og op i bronzealderen fandtes store flokke får.

Et meget vigtigt led i plejen af fortidsmindeskoven er afgræsning, der af hensyn til oldtidsminderne kun må ske med lette dyr. De dele af skoven, der er berørt af plejen, er derfor indhegnet og afgræsses med får. Fårene, (Gotlandske udegangsfår) der er af lignende type som oldtidens får, skal holde vegetationen nede og som i oldtiden være med til at præge landskabet.

For at besøgende kan få størst muligt udbytte af en tur i skoven, er der indrettet en mindre udstilling af oplysningsmateriale, et naturmuseum, der fortæller om fredningen og de arkæologiske forhold.

F. P. U.

Hr. redaktør – hermed en hilsen til jubilæumsnummeret

Bladet »Slægtsgaarden« er nu kommet i 200 nr., og jeg dykker ned i bunken af gamle blade. De første årgange havde ikke det fornemme udstyr med papir og tryk, som nu præger bladet, men det havde noget af begynderens charme og var præget af Chr. Dams ildhu. Bladet har gennem årene været en velkommen gæst og har med sin forskellighed, præget af de forskellige redaktører

og af dagens problemer, været med til at bringe bud om slægtsgårdsforeningens arbejde gennem de 34 år og har givet inspiration til at forske i og værne om de værdier, som foreningen står for.

Jeg ønsker bladet og slægtsgårdsforeningen fremgang og takker for samarbejde gennem mange år.

Holger Grøntved.

Kongekrisen og ministeriet Scavenius

I forbindelse med udsendelsen af fhv. folketingsmand Chr. R. Christensens erindringsbog fra krigsårene bringer vi med særlig tilladelse afsnittet om den dramatiske »telegramkrise«, som den blev oplevet »indefra«. I et senere nr. vil »Slægtsgaarden« bringe endnu et kapitel fra den interessante bog.

Kongen modtog på sin 72 års fødselsdag et langt lykønskningstelegram fra Hitler, således som det plejede at ske på fødselsdagen, og kongen svarede på sin sædvanlige måde med ordene: »Min bedste tak«. Dette skulle blive anledningen til besættelsestidens hidtil største krise. Hitler opfattede dette korte telegram som en udsøgt fornærmelse og blev rasende over, at den danske konge kunne tillade sig en sådan uforskammethed mod det mægtige Tysklands store fører. Tre dage efter hjemkaldtes den tyske gesandt i København, samtidig med at Danmarks repræsentant i Berlin, minister Mohr, blev hjemsendt, just som han vendte tilbage fra København i anledning af nogle vanskelige forhandlinger, der havde været ført i anledning af, at tyskerne havde krævet, at danske skibe, der sejlede på Holland fra Esbjerg, skulle bevæbnes. (Danskerne havde afslået, og i det virvar, der nu opstod, glemte tyskerne fuldkommen sagen).

Gesandtskaberne som sådan sendtes ikke hjem, men normal diplomatisk forbindelse mellem de to lande var afbrudt i adskillige uger, og i Danmark anede man intet om, hvad det skulle føre til.

Kongen havde hidtil ikke alene været danskernes samlingsmærke, men også et fast punkt i forholdet til tyskerne, som man ikke havde turdet antaste. Nu var han pludselig midt inde i striden, og han var dybt ulykkelig over at skulle blive årsagen til nye ubehageligheder for sit folk. Han tilbød – da han selv var svagelig – at sende kronprinsen til Berlin for at gøre forestillinger og få forholdet bragt i orden, men tilbuddet blev ikke modtaget.

Affæren førte til, at den tyske militærledelse i Danmark blev skiftet ud, og at general *Hanneken*, der førte sit voldsherredømme i Danmark i krigens sidste del, blev øverstkommanderende heroppe. Dermed var det forbi med den situation, vi havde haft under hele besættelsen, at den militære ledelse var mere medgørlig end de civile tyske repræsentanter.

Midt i denne nervepirrende tid, skete den ulykke, der gjorde kongen til invalid for livstid. *Christian X* havde den vane gennem hele sin kongetid hver morgen, når han var i København, at ride en tur gennem byen. Han havde gjort det den 9. april om morgenen og derved beroliget befolkningen uhyre, og han hav-

de fortsat dermed under hele krigen, og dette havde i høj grad været med til at styrke hans enestående popularitet. Utallige historier opstod om disse rideture, og tyskerne kunne ikke fatte, at han kunne ride alene uden vagt. »Hvem passer på ham?« lod folkeviddet dem spørge, og gadens folk svarede: »Det gør vi allesammen«. Og det var sandt. »Om kongen af Danmark står hjerterne vagt«. Men en dag gik det galt. På den daglige tur blev hesten pludselig vild i nærheden af »Esplanaden«, og kongen styrtede med sin hest. Efter uheldet var han meget alvorlig syg og afskåret fra at have med regeringens anliggender at gøre, hvorfor *kronprinsen* uden officiel konstituering måtte overtage kongens forpligtelser.

31. oktober blev udenrigsminister Scavenius kaldt til Berlin til konference med udenrigsminister v. Ribbentrop, og han kom tilbage og meddelte, at tyskerne krævede en nyordning i Danmark. Hitler havde fulgt forholdene heroppe og var meget utilfreds med dem. Kongens telegram havde været den dråbe, der fik bægeret til at flyde over.

Tyskland ønskede en anden regering, hvori der nok måtte være repræsentanter for de politiske partier, men flertallet skulle bestå af ministre uden for partierne, som havde en velvillig indstilling over for Tyskland. Endvidere skulle rigsdagen vedtage en bemyndigelseslov, der gav regeringen vidtgående beføjelser vedrørende udenrigsforhold og justits.

Endelig ville Tyskland sende en »befuldmægtiget«, Dr. Verner *Best*, herop. Han var kendt for sine voldsomheder i Paris i krigens første tid.

Danmark skulle svare på disse ting inden den 9. november, hvor v. Ribbentrop skulle begive sig til det militære hovedkvarter, hvor Hitler opholdt sig.

Disse krav gav anledning til de mest oprivende og vanskelige forhandlinger, der måske nogen sinde er ført i den danske rigsdag.

Scavenius vendte tilbage 1. november, og samme aften holdtes ministermøde, hvor kravene forelagdes. 2. november holdt rigsdagens samarbejdsudvalg møde, og allerede samme aften var rigsdagsgrupperne samlede.

Mere dyster stemning, end den, man mødte på rigsdagen i disse dage, er sjældent set. Den konservative gruppe var mødt fuldtalligt, og formanden Ole Bjørn *Kraft* redegjorde for de tyske krav, der blev betegnet som minimumskrav, og som var blevet fremsat på en sådan måde, at det stod klart, at en konflikt ville betyde stærke indgreb overfor kongehus, regering og rigsdag.

Stemningen var voldsomt imod at give efter, og det var gruppens indstilling, at man skulle tage det

brud, det efterhånden var nødvendigt at få, og som man mente, Danmark var modent til at tage nu.

Partierne og ministrene var enige om, at man måtte sige nej til at udskifte *Buhl*, der var blevet statsminister efter Staunings død i foråret 1942, hvorimod nogle mente, man kunne gå med til at udskifte enkelte ministre. Under de følgende dages forhandlinger erklærede Buhl imidlertid, at hans person ikke skulle være nogen hindring for et forlig, og dermed var det faste holdepunkt borte, og vi var inde i den gradvise vigen, der så ofte prægede forholdene i disse år.

Man prøvede så at finde en anden statsminister, som alle kunne acceptere, og man henvendte sig til Nationalbankdirektør *Bramsnæs*. Han udbad sig betænkningstid, men efter at have spildt et par kostbare døgn, sagde han nej. Det kan dog ikke bestrides, at han muligvis i denne tid har søgt at orientere sig hos tyskerne om, hvorvidt man ville godkende ham. Derefter henvendte man sig til landstingsmand *Hauch*, men ham nægtede tyskerne at acceptere, og Dr. Best, der nu var kommen, erklærede rent ud, at man ville have Scavenius og ingen anden. Da kravene om bemyndigelseslov efterhånden blev reduceret til et rent minimum, og den megen tale om »mindstekrav« således viste sig at være den sædvanlige snak, var spørgsmålet i al sin enkelthed, om Danmark ville lade sig påtvinge Scavenius som statsminister og en række ikke alt for værdifulde mænd på halvdelen af ministerpladserne, eller man ville tage et brud.

For at forstå rigsdagens situation i disse dage, må man ikke alene tænke på, at det drejede sig om et tysk forsøg på at blande sig i vore indre forhold på fuldkommen afgørende vis i en række tilfælde og reducere rigsdagens indflydelse. Men man må også tænke på den mand, de førte frem, og i hvem de tyske krav var personificerede.

Godsejer Erik *Scavenius* til Voergaard havde som ganske ung været udenrigsminister i ministeriet Zahle under hele den første verdenskrig, og han var fra den tid berømt som en særdeles fremragende diplomat, navnlig i radikale kredse. Han havde i mellemtiden været gesandt i Stockholm og radikal landstingsmand samt formand for A/S »Politiken«. Han var en junkertype af yderst selvbevidst karakter, der utvivlsomt ikke havde haft nogen som helst interesse i at blive udenrigsminister og heller ikke brød sig om at være statsminister, men som med al sin foragt for andre havde den opfattelse af sig selv, at han var den eneste, der kunne frelse Danmark fra at blive draget ind i opgøret. Han var utvivlsomt ikke tyskvenlig (folkeviddet sagde, at Scavenius var overhovedet ikke venlig), men han var blottet for enhver form for nationale følelser, og kritiserede gang på gang de stærke nationale stemningsudbrud og den overdrevne »kongedyrkelse«. Han var diplomat, men også et uligevægtigt gemyt, der kunne fare op og skælde ud samt forløbe sig på en sådan måde, at han måtte give undskyldninger derfor bagefter.

H. M. Kong Chr. X.

En sådan mand var naturligvis forhadet, men han var ingensinde vurderet hverken som landsforræder eller som en mand, der gjorde tingene for at gavne sig selv.

Under de fortsatte drøftelser tog de radikale selvfølgelig med glad sind mod deres gamle partifælle Scavenius som statsminister. Socialdemokraterne gav sig efterhånden også, selv om det ikke var enstemmigt. Tilbage stod Venstre og konservative, som afviste tanken om samlingsregering med Scavenius i spidsen og mange upolitiske ministre.

Dagene gik, medens alle kræfter sattes ind for at forhindre, at det kom til åben kamp med tyskerne, og uden at man skulle give alt for meget efter. Politikerne var gentagne gange hos kronprinsen, der vist nok i enkelte tilfælde talte med kongen. Men ellers stod kongen helt uden for forhandlingerne, og i det afgørende øjeblik vovede man ikke at vække ham fra hans døs.

Rigsdagen skulle give sit svar på Tysklands krav, således som de var reducerede efter gentagne forhandlinger med Dr. Best, den 8. november inden kl. 24, og ud på aftenen begav partiernes repræsentanter sig da til kronprinsen med deres svar. Radikale og socialdemokrater med et ja, Venstre med den meddelelse, at partiet ikke havde holdt afstemning, men at man skønnede, at et flertal var imod at godkende Scavenius som statsminister, og Kraft meddelte, at Det konservative Folkeparti efter en afstemning (så vidt jeg husker med 18 stemmer mod 16) sagde nej.

Kronprinsen bad derefter de to sidste partier om endnu en gang at overveje deres stilling, idet han alvorligt lagde politikerne på sinde, de alvorlige følger et brud ville have. Tre gange rettede kronprinsen denne henvendelse, inden Kraft lovede at tage den til følge.

Da vore forhandlere ved 23-tiden kom tilbage til gruppen, var de voldsomt oprevne og prægede af situationens tunge ansvar. Dybt bevæget gav Kraft meddelelse om resultatet af forhandlingerne, og gav

derefter den meddelelse, at han under de tidligere forhandlinger havde besluttet, at hvis gruppen ville sige ja til de tyske krav, ville han nedlægge sit hverv som formand. Efter mødet med kronprinsen ville han nu trække denne beslutning tilbage, men han ville fortsætte med at stemme imod.

Denne udtalelse måtte i virkeligheden forstås sådan, at han godt kunne tænke sig, at partiet accepterede, når blot han ikke selv skulle det.

Under de følgende forhandlinger meddelte M. C. Korsgaard, Raft, vistnok Stein og jeg, at vi ville undlade at stemme, hvis sagen påny kom til afstemning. Dermed havde gruppen bøjet sig, således at der ikke mere var flertal mod forlig, men at det største mindretal gik med dertil. På det tidspunkt havde Venstre forlængst bøjet sig, hvorefter den konservative gruppe som den sidste gav efter få minutter før midnat.

Gennem 8 lange, trange og sindsoprivende dage havde rigsdagen altså læmpet sig frem til det sidste forlig med tyskerne. Indrømmelser var givet, og indrømmelser var opnået. Imedens tyngedes rigsdagens folk mod jorden af frygt til den ene side for de ulykker, man kunne komme til at føre ind over landet, og til den anden side for, at det danske folk skulle tage ubodelig skade på sin sjæl under de gentagne underkastelser, samt for at man nu forpassede den sidste lejlighed til at bryde med besættelsesmagten.

Når jeg, der hele tiden havde været imod, at man skulle bøje sig for de tyske krav om Scavenius som statsminister, alligevel i sidste øjeblik gav efter og undlod at stemme i en situation, hvor dette kunne have afgørende betydning, føler jeg trang til at belyse dette lidt nærmere.

Jeg havde ved en række møder i de sidste måneder forud gentagne gange sagt, at vi måtte forberede os til det endelige brud med tyskerne, men betingelserne for, at vi kunne tage det, var enighed i det danske folk, således at følgerne af bruddet ikke blev en oprivende indre strid, men en dansk tilkendegivelse af, at nu vendte Danmark tyranniet ryggen.

Som situationen var den 8. november, var der imidlertid ikke mere mulighed for enighed i befolkningen, men for strid, og dermed var den væsentligste forudsætning for at tage bruddet bristet.

Kronprinsens stærke opfordring til at tage forliget havde gjort det stærkeste indtryk på os alle. Kunne man gå mod kongehuset i denne sag? Kunne man mod kongehusets vilje fjerne Danmarks syge konge fra Danmarks trone og overlade alt i vort land i tyskernes hænder?

Ja, men betingelsen herfor var, at man i sin sjæls inderste dyb var urokkelig overbevist om, at det var den *eneste mulighed* for at frelse landet.

Og jeg var ikke overbevist. Der kunne komme mulighed for brud senere, og vilkårene kunne blive bedre, ja, næsten aldrig slettere.

Derfor bøjede jeg af efter den hårdeste krise og den sværeste uge i mit liv.

Da midnatsklokken slog, og spændingen var udløst, begav de fleste af gruppen sig ned i rigsdagens restaurant, hvor der var propfyldt af mennesker. Stemningen var mørk og trist. Danmark var gledet endnu et skridt.

Men pludselig gled der en bevægelse igennem forsamlingen. Rygtet tog fart og blev bekræftet. Radioen havde bragt de første meldinger om de allieredes første sejr i den anden verdenskrig. Radioen i presseløgen modtog meldinger herom på flere sprog, og nyhederne bredte sig med rivende hast.

Tyskerne havde længe haft vanskeligheder ved Stalingrad, i hvis gader der havde været kæmpet i mange uger, og nu kom sejrsmeldingen fra El Alamein. Englænderne var brudt gennem de fjendtlige linier og havde taget 60.000 italienere og tyskere til fange.

En sejrjubel gik gennem rigsdagen. Den før så modløse forsamling havde fået mod påny. Stemningen var en anden, og i håbet så man allerede en nær forestående allieret sejr over Hitler og befrielse af Danmark.

Men hvordan ville det have virket, hvis sejrsmeldingerne fra Afrika var kommet nogle timer før? Havde Danmark så bøjet sig for tyskernes krav? Ingen ved det, og ingen vil nogen sinde få det at vide, men få timer kunne meget let have skabt en fuldkommen anden situation.

Når man bagefter tænker på disse begivenheder, er det let at se, at ministeriet Scavenius i mange henseender var en fordel for Danmark i de ti måneder, det sad. For det første ændrede Scavenius politik fra den dag, han blev statsminister. Han var ikke mere den tyskvenlige opposition i en tysk fjendtlig regering, men den ansvarlige mand, der måtte varetage landets interesser, og medens han som udenrigsminister næsten aldrig viste sig i rigsdagen, var han som statsminister så godt som altid på sin plads under møderne.

Dernæst begyndte Dr. Best sin gerning i Danmark som forhandlingens mand. Blodhunden fra Paris viste sig at være en yngre både smidig og elskværdig mand, der af al sin evne søgte at opnå et godt forhold til Danmark, og derfor forløb de første måneder efter krisen på en helt anden måde, end man turde vente, men i nøjeste kontakt med den tradition, at efter en krise kom der en afspænding.

Den eneste vanskelighed, der kom i den første tid, var et tysk krav om en del af den militære udrustning, men det blev reduceret meget kraftigt og blev til slut nærmest kun nogle tæpper og våbenfrakker, hvad for såvidt var mærkeligt, som tyskerne allerede på det tidspunkt havde god brug for vor udrustning og var bange for vort militær, som de krævede fjernet fra Jylland.

Den rolige periode under Scavenius gav den store fordel, at Danmark fik lejlighed til at holde folketingsvalg den 23. marts 1943, således at vi undgik den situation, som havde stået faretruende foran os, at vi ingen lovlig rigsdag havde, idet den grundlovs-

mæssigt kun var valgt for 4 år, og vi sidst havde haft valg i april 1939.

Nu fik det danske folk sin eneste lejlighed under besættelsen til med stemmesedlen i hånd at bekende sin tak, og det blev gjort så grundigt, at der ingen tvivl var om, hvor Danmark stod. Med en stemmeprocent på over 90 lyste man nazismen i band, så Fritz Clausen efter 3 års tysk besættelse og støtte samt misbrug af statens penge ikke fik fremgang af betydning. Han måtte nøjes med 3 mandater mod 2 i det gamle folketing, medens det noget tyskenlige bondeparti fik 2 mod 4, og således blev re-

duceret til kun at omfatte brødrene Thomsen fra Kolding.

Perioden havde også sin betydning ved, at modstandsbevægelsen fik lejlighed til at vokse i ro.

Således blev Scaveniusperioden da en tid med et langt bedre forløb, end man på forhånd skulle regne med, og den kom til at danne den overgangstid, der skulle til, inden det danske folk var modnet til at tage det endelige brud med tyskerne og betale de omkostninger, som krigen skulle koste.

Vi gled da frem mod den dag, hvor vi i enighed kunne tage opgøret, og dertil hjalp tyskernes klodsede form os i høj grad.

Til »Slægtsgaardens« jubilæumsnummer

I decemberdage, når året går på hæld, tænker man uvilkårlig ved sig selv: Hvad gav så dette år? Var det bare problemer, eller var der også lyspunkter iblandt der? Af hverdage var der da heldigvis flest, nogle kalder dem grå, men jeg holder nu mest af dem. De er ryggraden i de år, vi har levet; men ind imellem er der også blevet tid og lejlighed til at slappe af, og lov til det må man også ha'.
– Slægtsgårdsforeningen har vi tit tænkt på, uden det blev til mere end så som så, indtil Karl Kuner – I kender ham nok – medlem af Slægtsgårdsforeningens flok – spurgte: »Hvorfor kommer I da ikke med? Som medlem kommer man så mangt et sted rundt i vort skønne land. Jeg ved, at I heller aldrig vil fortryde det.« Så tænkte vi lidt igen og fik omsider indmeldelsen sendt ind. Det var just ved de tider, da sommerudflugten blev arrangeret, så det kunne ikke nytte, vi spekulered' ret længe på, om vi den dato skulle med foreningens medlemmer på turen rulle. Vi kendte vel ingen, blev det mon ikke lidt trist? Men vi skal lige love for fra først til sidst blev det en oplevelse uden lige. Generalforsamlingen først, og der må vi sige, at vi kom til at sidde ved folk ved kaffebordet, som slet ikke var for pæne til at tage ordet og snakke med os, som var vi gamle bekendte – blandt andet den repræsentant, som Samsø sendte. Så tog vi til kirken. Det var vældig interessant at høre pastor Kaarsbo, om fortiden, der svandt, og festlig var derpå det middagsbord, man havde beredt os på Hotel du Nord. Vi hygged' os, så vi først sent vendte hjem, endda vi måtte op igen længe før fem for at fodre, så vi igen kunne være med Slægtsgårdsforeningen på næste mødested, Benzonslyst, hvor der kunne skrives et stort kapitel om to dejlige menneskers virke, og ikke mindst om dem selv; men hele bladet her vi jo ikke må tage. Der var endnu meget mer' tilbage. Nonnerne på Sostrup, dem kendte vi nu godt, fordi vi bor i nærheden af deres slot; men det gode samvær og det fine vejr gjorde, at vi også nød den afstikker der.

Frokost på »Mejlgaard« med – var det en baron eller greve?

Og ih, hvor havde de travlt der, for at vi kunne leve og spise og drikke. Vi blandt sønderjyder fandt en plads, det bekendtskab os fryder. Skønt vi aldrig havde set nogen af dem før, så var der en stemning, så vi sige tør, at det bliver ikke sidste gang, at vi to kør', når der atter bli'er kaldt til Slægtsgårdsfest. Vi møder, enten det bli'er i øst eller vest! Alt i alt blev det en oplevelse stor, meget større end vi i forvejen tror. Derfor TAK til ledelsen af det »stævnemøde« og alle I, der hjalp til med festen at forsøge for vi to »nybegyndere«, som lidt tvivlende gik med til stævnet, men uforglemmeligt minde fik.

Mine og Hans Sørensen,
»Vintersminde«, Sall,
8450 Hammel.

Kan vi i et jubilæumsnummer gøre noget bedre end opfylde alle læsers ønskedrøm:

Redaktøren sat i gabestokken.

Det skete iøvrigt på Slægtsgaardsforeningens store Norges-tur med Kærne-rejser i sept. i fjor.

Lidt løst og fast fra

Historisk topografisk Information

Ny måde at kulegrave en købstads historie på

Lokalhistorien er rykket ind på Københavns Universitet på en ny måde. Under ledelse af universitetslektor Knud Prange er et hold studenter ved Historisk Institut gået i gang med at kulegrave købstaden Præstø's historie fra 1600–1800 årene. Det foregår dels ved gruppearbejde, dels ved individuelle undersøgelser af emner som bygningshistorie, økonomi, sociale, kulturelle og erhvervs-mæssige forhold.

Købstaden Præstø var præget af stagnation, pest og brande indtil 1801, da korneksport, havnebyggeri og småindustri kom i gang. Byen har i en periode haft en så karakteristisk udvikling, at der senere ud fra det indsamlede stof kan drages sammenligninger med anden byudvikling i landet.

Det er første gang en købstads historie på én gang behandles så alsidigt, og man håber, at resultatet bliver flere interessante publikationer.

Fremmedarbejdere for 100 år siden skabte »dynasti« af »kloge koner«

2 teglværker i Ladby ved Næstved beskæftigede for omkring 100 år siden arbejdere fra Lippe-Detmold i Tyskland. Nogle af dem rejste hver vinter den lange vej hjem og kom igen om foråret, andre blev bosiddende.

En af dem, teglbrændemester J. H. Düstersieck havde med sig sin kone, Vilhelmine Amalie, der som »klog kone« blev en kendt skikkelse viden om. Folk strømmede til fra nær og fjern for at søge råd mod lidelser og svagheder. Vogne fra hele Sjælland og andre egne holdt i lange rækker foran hendes hus. Da »madammen«, som hun kaldtes, på sine ældre dage flyttede til Skuderløse ved Haslev for at bo hos datteren, fortsatte de sammen at »praktisere« i mange år, mens en anden teglbrænderkone, Marie Lycking, tog »maddammens« gerning op i Ladby. En slags »klog kone«-tradition var etableret. Den ældste døde først i en alder af 100 år, så kuren havde måske i hvert fald hjulpet hende selv.

Om den sydsjællandske landsby har Ladby Foredragsforening nu udgivet en smuk illustreret beskrivelse.

Man »smider masken« for en aften ved at tage maske på

På Storebæltsøerne Agersø og Omø holdes fortsat en skik, helligtrekongersløbet, vedlige. Børn og voksne klæder sig ud om aftenen den 4. januar, tager maske på, og formummet til ukendelighed drager de rundt fra hjem til hjem, også til folk, som de ikke normalt kommer sammen med. Det drejer sig ikke om penge, som ved fastelavn andre steder i landet, men om at de, der får besøg af udklædte, skal søge at gætte hvem det er. Det lykkes ikke altid, men kager, æbler eller snaps vanker der som regel. Der er mange gisninger om, hvor skikken stammer fra. Nogle mener, at en betydelig indvandring i ældre tid fra Nordtyskland bragte denne tradition til øerne. Dansk Folkemindesamling har optaget en film og udgivet en bog om den stadig levende skik på de to øer.

Eksisterer der et net af uopdagede Trelleborge?

Som billedet af Vikingetidens Trelleborg (Slagelse), Aggersborg (Limfjorden), Fyrkat (Hobro) og Nonnebakken (Odense) for øjeblikket tegner sig i den nyeste behandling af spørgsmålet, lader disse mærkelige anlæg sig bedst forklare som kongelige tvangsborge i rigssamlingens tjeneste.

Men har der da eksisteret et helt net af Trelleborge ved naturens egne hovedfærdselslinier til land (i forbindelse med adgang til havet)? En sådan hypotese fremsætter professor Peter Bredsdorff i et skrift (udgivet af Lokalhistorisk Institut), hvori han peger på en halv snes mulige placeringer i Danmark og Skåne, idet der synes at have ligget en planlæggende tanke bag det samlede undertrykkelsessystem. Målet har måske været en stærk kongemagts ønske om at samle riget i vikingetiden.

Skuffet præst i Ølstykke satte »runesten« over Frode Fredegod

Mens lokalhistorien rundt i landet før i tiden fortrinsvis dyrkedes i de historiske amtsforeninger, er der nu grøde i dannelsen af lokalhistoriske foreninger ude i sognene. En sådan, der er dannet i Ølstykke i Nordsjælland, har allerede mange initiativer i gang. Et af dem er udgivelsen af et

fotografisk genoptryk af: »Historisk-Antiquarisk Beskrivelse over Snostrup og Ølstykke Sogne« fra 1838.

Her kan man bl. a. læse om *Frodehøj*, hvor kong Frode Fredegod ifølge Saxo skulle være stedt til hvile, efter man i tre år havde ført hans balsamerede lig rundt i landet. Arkæologen Ole Worm gravede for over 300 år siden i højen, men hverken han eller Molbech, der gravede i 1810, fandt runesten eller andet, som kunne bekræfte den gamle krønikeskriveres påstand.

Også stedets præst fra 1836–1890, K. E. Møhl, der forfattede den genudgivne bog, gravede i en af sognets sagnomspundne oldtidshøje uden resultat. I sin skuffelse lod han selv hugge og genopstille tre runesten, der endnu findes.

Morslandet – en frodig ø i Limfjorden

Man må beundre tegneren Harald Borges, der

har formået i en bog »Morslandet« på 120 sider ved hjælp af et næsten tilsvarende antal tegninger, akvareller og vignetter at skildre alle sider af øen Mors? byen, bondelandet, kirker, strande, klinter, bakker, både, færges – stort set alt, der tilsammen giver et billede af fiskerens, bondens, bymandens, naturelskerens frodige ø i Limfjorden. Noget er skitser i få streger og store linjer, andet viser miljøer i fine detaljer.

Teksten, der supplerer tegningerne, er spredte bidrag til øens kulturhistorie fra dens tilblivelse til nutiden, handler blandt andet om landsbyer i fortid, nutid og fremtid.

Tidligere redaktør af Morsø Folkeblad, E. Lau Jørgensen, der nu har taget en præstegerning op, har redigeret bogen, som er udgivet af Morslands Folkebank. Den kommer ikke i boghandelen, men et antal er stillet til rådighed for biblioteksvæsenet, så interesserede vil kunne låne den gennem det nærmeste bibliotek.

Velkommen til nye medlemmer

Gårdejer Erik R. A. Jensen,
»Nørregaard« Ormehøjvej 1,
Rostrup,
5485 Skamby.

Entreprenør Sven Gyde Carlson,
»Sværdsholtegård«,
Sværdsholtevej,
4294 Vedde.

Gårdejer Martin Nielsen,
Bjerggaard, Skovenvej 7,
Vostrup,
6880 Tarm.

Gårdejer Børge Hansen,
Ørskov,
Kissendrupvej 10, Bovense,
5800 Nyborg.

Herreekviperingshandler Bill Rasmussen,
Kongensgade 43,
5000 Odense.

Gårdejer Jørgen Rasmussen,
Kildegård,
Kertemindevej 104, Bovense,
5800 Nyborg.

Gårdejer Arne Kristensen,
»Lindegaard«, Højbyvej 17,
5793 Højby.

Gårdejer Jens Kr. Skovmose,
Bøvlingvej 5,
7650 Bøvlingbjerg.

Gårdejer, dyrlæge Aage Jørgensen,
Vinkel Søndergård,
Nabevej 17,
8800 Viborg.

Gårdejer Chr. Moos,
»Krogaarden«,
Øster Hornum,
9530 Støvring.

Gårdejer Hans Jørgen Kjær,
»Kjærsminde«,
Oksenvad,
6560 Sommersted.

Gårdejer Jørgen Bangsgaard Hansen,
Skadekærgaard,
Krenkerup,
4283 Havrebjerg.

Gårdejer Elise og Jens Erik Jensen,
Højtofttegaard, Haderslev.
6100 Haderslev

Gårdejer Søren Støvring,
Lemvej 7, Lem,
8900 Randers.

Gårdejer Henning Hansen,
Ullerup,
5485 Skamby.

Fru Edith Damgaard,
Egebjerggaard,
5450 Otterup.

Af manden i gården

Den milde vinter

Januar-februar er forunderlige måneder med et skiftende vejrlig, men vi er i år velsignet med et behageligt klima, der gavner arbejdets gang, pengepungen og humøret. Der spares olie ved en temperatur omkring frysepunktet og meningsløse indsatser med snerydning undgås og giver bl. a. tid til anden virksomhed. Det er mærkeligt, at den ene vinterperiode synes at afløse den anden uden is, sne og kulde. Der har været spådomme fremme om, at vi går mod en varmere tid, således at vi ved år 2000 har middelhavstemperatur i Danmark med alt, hvad deraf følger for flora og fauna. Det tror dog ingen rigtigt på – vi befinder os i det høje nord med den mærkbare forskel på årstiderne og med afskyelig blæst færende over landskabet. Det er vore vilkår og måske slet ikke ilde, hvis vi anskuer andre ting af betydning for menneskene. Vi er blevet over de tusinde af år til et folk med et roligt gemyt og derudfra præget af en betydelig effektivitet og en lyst til evolution. Det revolutionære er ikke noget attråværdigt, det river for meget i stykker. Det ses mange steder, og en dansk-argentiner, som forleden var hjemme på besøg, kunne fortælle om terror over hele landet – også i landbrugsdistrikterne – med lidelser og død som følge. En dansk landmand måtte gyse ved at høre om færden med gevær bare for at værge sin egen fredelige plet. Vi har det ikke sådan, og får det ikke sådan, selv om overraskende begivenheder ligger forude i Danmark. En voldsbølge kan skylle ind over vore kyster, men kan aldrig give folket et præg af råhed.

Vi sad forleden aften i familien og drøftede disse ting og kom til den opløftende slutning, at vi er ved et vendepunkt, fordi den unge kreds drejer væk fra sympatier for de rabiate udfald. Ungdomsoprøret omkring 1970 viste farlige tendenser og afsporede en lille procentdel, men vi er nu på vej mod en stærkere forståelse for lov og ordenstilstande. Det brede folk er sig sit ansvar og sine opgaver bevidst, og det viser mange iagttagelser.

☆

Se f. eks. på de reaktioner – i by og på land – som Christiania-forholdene fører med sig. Selv om man nu igen i disse uger søger at forplumre denne sag ved at lægge et skær af forsoning for dagen overfor de såkaldte »beboere«, så er der ingen tvivl om, at den jævne kvinde og mand nu kræver handling for at sætte et socialt og menneskeligt misfoster i dagens Danmark ud af funktion. Et

forfærdende eksempel i tiden på, hvordan vildledningen kan sættes i system, og hvordan misbruget bliver et mål.

Her handles nutidens dræbende narkostoffer, alt imedens hundredetusinder, ja, måske millioner rasler ned i kassen til de kynikere, som har sikre kontakter overalt i »Fristaden«. Afsøringen har fundet sted på mange måder, og snyderiet overfor samfundet er oplagt. Vi finder i landbohjemmene – og mange fra landet har set stedet og mødt folkene – at nu skal der siges stop, og det ser også ud til, at justitsministeren er rette mand på den plads. Han får støtte her op imod den farlige dato 1.april.

☆

Læg også mærke til lytteres og seeres syn på Danmarks Radio's programpolitik. Man bemærker med opmærksomhed og kritik de ensidige spredninger af meninger og indtryk. Erhardt Jacobsen har ikke levet forgæves, og hans påpegning af ensretninger er et positivt tidens træk, som mange takker for. Radio og TV diskuteres nu meget ofte, når folk på landet mødes. Ungdoms- og børneudsendelser synes dog nu at få det alsidige præg meget mere end før, og man vil heller ikke finde sig i politiske drejninger, så børn og unges sind bliver forvrænget af moderne pædagogiske strømninger af marxistiske tilsnit. Det samme må selvfølgelig gælde, hvis højrekræfterne fik overtaget. Må vi bede om sobre tilkendegivelser, når opdragelsen sker. Lad det være sagt her: Der er stor enighed herom på landet, og jeg tror også i byerne. Disse betragtninger var afstedkommet af indtryk fra en bred kontaktsvirksomhed, hvorunder mange emner blev bedømt.

☆

I januar-februar er der så gjort status i landbruget. De fleste regnskaber følger kalenderåret, og både glæder og skuffelser blev erkendt. Priserne var meget svingende og udbyttet også. Landsudbyttet af kornavl var ikke opløftende, det blev meget mindre end i 1974, og endog mindre end i 1973. Det er mærkeligt, at der både kan konstateres rekordudbytte og også misvækst. Alt var vekslende, og det sås bl. a., da landmændene fik forskudsafregning for frø i december. Halve eller kvarte beløb blev fremsendt fra firmaerne, og tonsvis af frømengder ligger på lagrene. Derfor er også mange arealer blevet pløjet om, og frøavlen i 1976 bliver den mindste i mange år.

Slutresultatet er tilbagegang i indkomstmassen med følger tværs gennem samfundet. Investeringerne går tilbage trods statstilskud i øget omfang, og det påvirker arbejdssituationen. Der købes færre maskiner, også fordi produktionsomkostninger i maskinbranchen gør købsprisen for disse næsten uoverkommelig, i hvert fald for flertallet i dansk landbrug. Det er ikke de lyse udsigter, som viser vej, og kun et meget heldigt produktionsresultat holder vanskelighederne borte. Så tør vi slet ikke tænke på forholdene, hvis ikke EF-tilskuddene udover salgsprisen sikrede nogen rimelighed. Der tilflyder det danske samfund mange millioner ekstra hver dag fra Europa-fællesskabet, og alene dansk landbrug drager 8,5 millioner daglig over den danske grænse, ialt ca. 3 milliarder pr. år. Så diskuterer man minsandten stadigvæk berettigelsen ved vort medlemskab udfra økonomiske overvejelser – fantastisk. Europasamarbejdet er ganske enkelt det rygstød, som giver os økonomiske muligheder for at hæve levestandarden hos alle. Om vi så forvalter pundene rigtigt er noget andet. Og de danske erhvervsvirksomheder nyder i stor udstrækning godt af direkte tilskud og lån, således FSA Storslagteriet i Ringsted i sidste måned på 21,5 millioner og bliver Europas største fødevarerfabrik.

Der er nok – selv om regnskaberne ikke alle steder har plusser – grund til at lade optimismen komme i højsædet. Dansk landbrug finder uden tvivl sit ståsted produktionsmæssigt indenfor det kommende tiår – og husk endelig at sige til ungdommen, at det lysner i horisonten, og at de skal blive i landbruget eller komme til landbruget. Det bliver lige så godt at være selvstændig eller medarbejder som andre steder.

Og hjemmetænkning over 1975-resultatet ledsages i vinter af stærk trang til at være med ved møderne. Husdyrbrugsmøder, maskinmøder, plantevlsmøder – her finder man melodien og spillelysten på solid grund. Jo, der er perspektiver i landbruget i dag.

– Vi er nu midvinters henne, og foråret fornemmes på visse dage. Et kig ud af vinduet en morgenstund og en lun aften har kunnet bringe tanken hen på en dag omkring marts midte. Måske får vi også tidligt forår, der er før sået korn i februar. Lad os håbe det sådan, så påvirkes udbyttet gunstigt. Vi be'r over kyndelmisse og februars frostgrader om en tidlig vår.

Manden i gården.

Fra bogens Verden —

Vor gode ven, red. Rich. Nielsen, har denne gang redigeret denne rubrik, som giver en fyldig orientering om den seneste tids publikationer af historisk-topografisk litteratur.

Da landsbydegnene prægede sognenes dagligliv

Hvor Ludvig Holberg har fundet modellen til den komiske figur »Per Degn« vides ikke, men også andre forfattere som f. eks. P. A. Heiberg var med til at latterliggøre landsbydegnene i folks bevidsthed ved at lade deres vid stråle på disse embedsmænds bekostning. Sandheden er, at der blandt degne såvel som mellem almindelige godtfolk var typer af alle slags.

I hened 300 år efter reformationen satte degneembedets indehavere præg på ethvert nok så lille landsogn. Deres opgave var at forestå sangen og ringningen i kirken, at besørgere præstens embedsbreve og stille kirkens ur, samt at gå præsten til hånde ved såvel gudstjenesten som ved andre embedsforretninger. De skulle hver søndag stævne hele sognets ungdom sammen for at undervise den i den kristne børnelærdom. I tidens løb blev det også pålagt dem at holde »ordentlig skole«.

Indtil 1814, da degnekaldet blev afskaffet, udrattede mange af dem i det stille et stort og godt

arbejde. De satte sig ikke særlige spor i historien. Andre (og det var nok de færreste) var urolige og trættekære, og deres eftermæle havnede i rets- og andre protokoller, hvilket sammenstykket med oplysninger fra kirkebøger, jordebøger, skifteprotokoller har den fordel, at det kan bidrage til at tegne et billede af degnens liv og færden.

Lærer Erling Petersen, Fuglebjerg, har gjort et forsøg og efter møjsommeligt arkivforskning fået en tidstypisk beskrivelse frem af degnen Frands Olsen Dorph, hans hustru og børns liv og færden fra 1670 og fremefter. Afhandlingen er publiceret i den nylig udkomne årbog fra Historisk Samfund for Sorø Amt, men den fortjener langt større udbredelse på grund af det almene tidsbillede fra 1700-tallet, som her tegnes af landsbydegnenes virke.

Når et hus har fungeret i århundreder, fordi der har været en naturlig ventilation (som i vore dage betragtes som træk), og man så indsætter tætte termoruder, omgivet af plasticstof, lægger plast under taget, maler murene med plastmaling, så sker der en hel masse med huset. Man slipper for træk, men murene samler kondensvand, og en skønne dag kan man fjerne plasticmalingen i

store flager, mens vandet perler frem fra murværket.

Man kan dog opnå udmærkede resultater med de nye materialer, blot man søger faglig bistand.

Det fortæller arkitekt Chr. Duch om i en bog om gamle huse og livet i et Ålborg-kvarter, skrevet for og udgivet af Selskabet for Ålborgs Historie. Han gør det på en morsom måde og giver samtidig en herlig, velillustreret skildring af nogle gamle gader i Ålborg som eksempler på, at den anonyme arkitektur er værd at bevare, fordi den giver indtryk af den ramme, som omgav den jævne families dagligliv, og som er et væsentligt led i landets kultur.

Da ejendomsvurderingen kom til anden nytte end beskatning

At ejendomsvurderingen kan gøre nytte på anden måde end i beskatningens tjeneste er afdøde vurderingsformand Jens Møller Gregersen fra Brovst et eksempel på. I de 28 år han kørte rundt i sit distrikt med 26 lokale vurderingsmænd, benyttede han lejligheden til at samle lokalhistoriske oplysninger og skrive bøger om egnen.

Det blev til fem bind om Øland, Oksholm, Brovst, Torslev, Skovgård, Ø. Svenstrup, Lerup, Tranum og Bratbjerg.

Efter forfatterens død har Brovst kommune påtaget sig udgivelsen af bøgerne, hvori folklорiske islæt veksler med minutiøse detaljer om sociale og kulturelle forhold. En underholdende vandring gennem Øster Han Herred.

Hærvejen og Greisdalen

En serie håndbøger, der af indhold er meget lødige såvel med hensyn til historiske oplysninger som kort og illustrationer vil gøre det til en fornøjelse at gå på opdagelse i egnene omkring den jyske Hærvej og Greisdal.

Det er forlaget Bennike og Lemann i Vejle, der har fået ideen til disse nydelige hæfter på et halvt hundrede sider, som kan købes hos boghandlerne for kun kr. 14,85, og hvoraf der nu foreligger 4.

Det er tanken, at der i de kommende år skal udgives en hel serie, først og fremmest om Hærvejen stykke for stykke helt ned til Ejderen og derefter specialhæfter om kirker, oldtidsminder, gamle kroer osv. langs Hærvejsstrøget.

En bys ungdom skriver sin bys historie

Kvistgaard er en stationsby på banen Hillerød-Helsingør. Før den nordsjællandske bane blev åbnet lå der nogle spredte gårde, men ingen samlet landsby. Siden er der vokset en lille by omkring stationen med industri, boligkvarterer,

skoler, foreningsliv og hvad der ellers hører til.

Nu har egnens ungdom (Kvistgaard Ungdoms Klub) gennem 3 år samlet stof om stedets historie og udgivet det i velbearbejdet og velskrevet form i en rigt illustreret bog »Kvistgaards Historie«, der tager sin begyndelse i oldtiden og slutter med det allernyeste: historier bag vejnavnene i de nye kvarterer. Alt er med, selv postkontorets forskellige stempler gennem 100 år.

Rent bortset fra, at der foreligger et grundigt og godt gennemtænkt arbejde, så er det første gang, at en bys ungdom skriver sin bys historie.

Bornholmsk litteratur

Mon nogen dansk landsdel er så ofte og så grundigt beskrevet på alle leder og kanter som Bornholm. I »Bogen om Bornholm« (1957) fylder et udvalg af trykte kilder om øen i Østersøen 44 sider. Meget mere er siden kommet til.

Alene i de seneste måneder er der udgivet adskillige bøger, som belyser nye sider af vort østligste amts særpræg. En spændende nyudgivelse er optrykt af literatus Peder Nikolai Skougaards »Beskrivelse over Bornholm« fra 1804 (Rosenskilde og Bagger, 435 s., kr. 165,- indb.), der gennemgår hele øen på den tid: historie, topografi, sprog, kultur, befolkningens levevis og som tillæg en lille bornholmsk-dansk ordliste, vistnok den første af sin slags.

Også retssag mod bornholmsk skattebekæmper i 1804

Den unge P. N. Skougaard, som på det tidspunkt var student og nær ven med bl. a. Grundtvig, nøjedes ikke med at give en beskrivelse af sin fødeø. Den omstændighed, at bornholmerne i 1658 sejlede til København og overgav deres land i kongens hænder, har aldrig forledt dem til underdanighed. Jævn, bramfri bornholmsk tale kom også til orde i den 170 år gamle bog. I bidsk stil fremførtes en lang række samfundskritiske bemærkninger.

Måske var P. N. Skougaard den første bornholmer, der angreb skattevæsenet og til gengæld blev mødt med retssag. Han kritiserede uligheder og brugte udtryk som »slyngel« om en embedsmand. Videre gik han løs på militæret og fremsatte skarpe bemærkninger om manglende demokrati i regeringsformen. Disse ytringer kostede ham 14 dages fængsel på vand og brød. Han undgik anklagerens krav om landsforvisning, men forlod frivillig København og slog sig ned i Ålborg, hvor han senere blev udenrigspolitisk redaktør ved Aalborg Stiftstidende. I en efterskrift i bogen giver Finn Jakobsen en levende beretning om retssagen og forfatterens videre skæbne.

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

Mærkater

Foreningens mærkat er for tiden udsolgt, men der er bestilt nyt oplag. Fra ca. 1. april kan mærkaterne igen bestilles hos kassereren, Gassehaven 56, 2840 Holte.

Prisen for mærkaterne vil fremover blive:

Bundter med 100 stk. *kr. 10,-* + porto.

Pakke med 250 stk. *kr. 20,-* + porto.

SYLVEST JENSEN LUFTFOTO

v./R. Aviram.

VI FLYVER OVERALT OG FOTOGRAFERER ALT I LANDET
MED GARANTI FOR KVALITETEN.

Vi har sikkert også Deres gård, ejendom eller fabrik i vort 40 år gamle arkiv, der indeholder mere end 5 mill. negativer.

adr. Lærkevej 21, 3650 Ølstykke. Telf. (03) 17 62 50.

*A*NDELSBOGTRYKKERIET

i Odense

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning -hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

Otto Mønstedts Plads 11 · 1563 København V · Tlf. (01) 15 34 34

Jens og Anna Jensens fond

udlåner penge til unge landmænds etablering også ved generationsskifte.

Årlig ydelse uden kurstab for tiden 12 procent hvoraf 9 procent rente.

Henvendelse til:

Advokat Martin Olesen, Bogense, tlf. (09) 81 16 66 eller

Chr. R. Christensen, Badstrup, Uggerslev, tlf. (09) 85 11 49

Gennem generationer har fynske landmænd tegnet deres løsørebrandforsikring i

Ravnholtkassen

DET GENSIDIGE FYENSKE BRANDASSURANCESELSKAB

JERNBANEGADE 12 . 5000 ODENSE

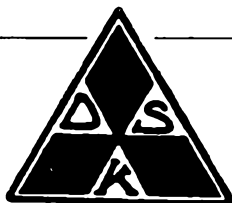
Telefon (09) 12 50 12

Forsikrings-Registeret nr. B 87

*Hele landmandens forsikringsbehov kan i dag dækkes
gennem kombinerede forsikringer*

SPAREKASSEN

sds

Den Sikre Kvalitet

A. NIELSEN & CO.

A. Nielsen & Co. er en afdeling af Korn- og Gødningsforretningen af 1.10.1970, hvis primære virksomhed ligger i grovvarebranchen.

A. Nielsen & Co. betjener dansk landbrug indenfor produktgrupperne: KORN – GØDNING – KEMIKALIER – FODERBLANDINGER – VITAMINER – OLIE – og MEGET ANDET

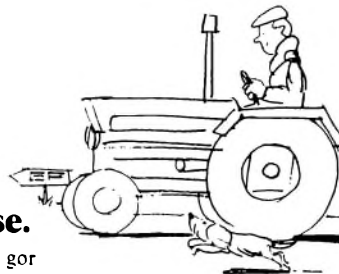
DK-4800 Nykøbing F. – Telefon (03) 85 27 22 – Postgiro 8 00 78 29

SPAREKASSEN SYDJYLLAND

Finansiering af landbrugets EF-investeringer-uden kø-dannelse.

Det er både i kundernes interesse og i vores egen. Vi gør os hele tiden umage for at være både hurtige og præcise og samtidig smidige. Vi yder lån til landbrug, skovbrug, gartneri og plantagedrift. Har De finansieringsproblemer m. h. t. ejerskifte, jordsammenlægning, grundforbedring, ny- og tilbygning, maskinanskaffelse, alm. tillægslån eller lign., så snak med os.

KREDITFORENINGEN DANMARK

København:	Århus:	Herning:	Afd. kontor i Odense:
Jarmers Plads 2	Åboulevarden 69	Viborgvej 1	Jernbanegade 16
1590 København V	8100 Århus C	7400 Herning	5000 Odense
Tlf. (01) 12 53 00	Tlf. (06) 12 53 00	Tlf. (07) 12 53 00	Tlf. (09) 12 53 00

- hele Danmarks kreditforening

Kreditforeningen Danmark er en sammenslutning af Østifternes Kreditforening,
Ny jyske Kjobstad-Creditforening og Jysk Grundejer-Kreditforening

De kan regne med os

